

Vláknové programování

část II

Lukáš Hejmánek, Petr Holub
{`xhejtman`, `hopet`}@ics.muni.cz

Laboratoř pokročilých síťových technologií

PV192
2008-04-29

Přehled přednášky

Základy synchronizace

Zámky

Mutexy

Semaforey

Podmíněné proměnné

RCU struktury

Kritické sekce

- Co je to kritická sekce?
  - Nereentrantní část kódu
- Ne vždy je na první pohled zřejmé, co je a není reentrantní.

Kritické sekce – ukázky

- Obecně je kritickou sekcí každá část kódu, která načte data, zpracuje je a zapíše zpět.
- Příklad:
  - Načti čítač ze souboru
  - Zvyš čítač o jedna
  - Zapiš současnou hodnotu čítače zpět do souboru

```
1
2 struct queue {
3     void *data;
4     struct queue *next;
5 } queue;
6
7 struct queue *head;
8 struct queue *tail;
9
10 void
11 add(void *data)
12 {
13     tail->next = malloc(sizeof(struct queue));
14     tail->data = data;
15     tail = tail->next;
16 }
```

```
1 #include <stdio.h>
2 #include <pthread.h>
3 #include <unistd.h>
4
5 volatile int x=0;
6
7 void *
8 foo(void *arg) {
9     int i;
10    while(x == 0);
11    for(i = 0; i < 1000000; i++)
12        asm("incl_%0" : : "m" (x));
13    printf("%d\n", x);
14    return NULL;
15 }
16
17 int
18 main(void) {
19     pthread_t t1, t2, t3;
20
21     pthread_create(&t1, NULL, foo, NULL);
22     pthread_create(&t2, NULL, foo, NULL);
23     pthread_create(&t3, NULL, foo, NULL);
24     x=1;
25     pthread_join(t1, NULL);
26     pthread_join(t2, NULL);
27     pthread_join(t3, NULL);
28     return 0;
29 }
```

- Příklad výstupu programu:
  - 1136215
  - 1355167
  - 1997368
- Očekávaný výstup:
  - xxxxxxxx
  - yyyyyyyy
  - 3000001
- Uvedené špatné chování se nazývá *race condition* (soupeření v běhu).

Řešení kritických sekcí

- Nejlépe změnou kódu na reentrantní verzi.
  - Ne vždy je to možné.
- Pomocí synchronizace = zamezení současného běhu kritické sekce
  - Snížení výkonu – přicházíme o výhodu paralelního běhu aplikace
- Synchronizační nástroje:
  - Mutexy (zámky)
  - Semaforey
  - Podmíněné proměnné

Zámky

- Vzájemné vyloučení vláken
- Well-known algoritmy
  - Petersonův algoritmus
  - Dekkerův algoritmus
  - Lamportův algoritmus „pekařství“

Zámky

```

1  flag[0]  = 0;
2  flag[1]  = 0;
3  turn;
4
5  P0: flag[0] = 1;          P1: flag[1] = 1;
6     turn = 1;             turn = 0;
7     while (flag[1] == 1 && turn == 1)   while (flag[0] == 1 && turn == 0)
8     {
9         // busy wait           // busy
10        // wait
11    }
12    // critical section       // critical
13    // section
14    ...
15    // end of critical section // end of critical
16    // section
17    flag[0] = 0;             flag[1] = 0;

```

- Proč nefunguje:

<http://bartoszmilewski.wordpress.com/2008/11/05/who-ordered-memory-fences-on-an-x86/>

Změny pořadí zápisů a čtení

- Současné procesory mohou měnit pořadí zápisů a čtení
- Čtení může prohozeno se starším zápisem

```
1 int a,b;  
2  
3 a = 5;  
4 if(b) { }
```

- Důsledek:

```
•  
1 init: x=0  
2 Thread 1          Thread 2  
3 x = 1             if ready == 1  
4 ready = 1        R = x
```

Změny pořadí zápisů a čtení

- Současné procesory mohou měnit pořadí zápisů a čtení
- Čtení může prohozeno se starším zápisem

```

1 int a,b;
2
3 a = 5;
4 if(b) { }

```

- Důsledek:

```

•
1 init: x=0
2 Thread 1      Thread 2
3 x = 1         if ready == 1
4 ready = 1     R = x

```

- **ready=1 && x=0**

Změny pořadí zápisů a čtení

- Současné procesory mohou měnit pořadí zápisů a čtení
- Čtení může prohozeno se starším zápisem

```

1 int a,b;
2
3 a = 5;
4 if(b) { }

```

- Důsledek:

```

1 init: x=0
2 Thread 1          Thread 2
3 x = 1             if ready == 1
4 ready = 1         R = x

```

- **ready=1 && x=0**

```

1 init: x=0, y=0;
2 Thread 0          Thread 1
3 mov [x], 1        mov [y], 1
4 mov r1, [y]       mov r2, [x]

```

Změny pořadí zápisů a čtení

- Současné procesory mohou měnit pořadí zápisů a čtení
- Čtení může prohozeno se starším zápisem

```

1 int a,b;
2
3 a = 5;
4 if(b) { }

```

- Důsledek:

```

•
1 init: x=0
2 Thread 1          Thread 2
3 x = 1             if ready == 1
4 ready = 1         R = x

```

- **ready=1 && x=0**

```

•
1 init: x=0, y=0;
2 Thread 0          Thread 1
3 mov [x], 1        mov [y], 1
4 mov r1, [y]       mov r2, [x]

```

- **r1=0 && r2=0**

Speciální instrukce CPU

- Atomické operace
  - Bit test (testandset())
  - Load lock/Store Conditional (LL/SC)
  - Compare and Swap (CAS) (x86 – `cmpxchg`)
    - `__sync_bool_compare_and_swap()`
    - `__sync_value_compare_and_swap()`
  - Atomická aritmetika – specialita x86, x86_64
    - Speciální instrukce `lock` formou prefixu
    - `atomic_inc()` { `"lock xaddl %0, %1"`
`__sync_fetch_and_add(val, 1)`
    - `atomic_dec()` { `"lock xsubl %0, %1"`
`__sync_fetch_and_sub(val, 1)`
    - `xchg(int a, int b)` { `"xchgl %0, %1"`}
- Paměťové bariéry
  - `rmb()`, `wmb()`
  - `__sync_synchronize()` – plná paměťová bariéra

Volatilní typy

- Nekonečná smyčka

```
1 int x=0;
2
3 void foo ()
4 {
5     while (x==0);
6
7     x = 10;
8     //continue
9 }
```

```
1 foo:
2     movl    x(%rip), %eax
3     testl  %eax, %eax
4     je     .L2
5     movl  $10, x(%rip)
6     ret
7 .L2:
8 .L4:
9     jmp   .L4
```


Volatilní typy

- Funkční verze

```
1 volatile int x=0;
2
3 void foo()
4 {
5     while(x==0);
6
7     x = 10;
8     //continue
9 }
```

```
1 foo:
2 .L2:
3     movl    x(%rip), %eax
4     testl  %eax, %eax
5     je     .L2
6     movl   $10, x(%rip)
7     ret
```

Volatilní typy

- Volatilní proměnná: **volatile int x;** nebo **int volatile x;**
- Nevolatilní ukazatel na volatilní proměnnou: **volatile int *x;**
- Volatilní ukazatel na nevolatilní proměnnou: **int *volatile x;**
- Volatilní ukazatel na volatilní proměnnou: **volatile int *volatile x;**

Zámek

- Naivní algoritmus zámku

```
1 volatile int val=0;
2
3 void lock() {
4     while(atomic_inc(val)!=0) {
5         //sleep
6     }
7 }
8
9 void unlock() {
10    val = 0;
11    // wake up
12 }
```

Zámek s podporou kernelu

- Podpora kernelu o „volání“ **my_sleep_while()**
  - Pozastaví proces právě tehdy když je podmínka splněna
- „volání“ **my_wake()**
  - Vzbudí pozastavený proces(y)

```
1 volatile int val=0;
2
3 void lock() {
4     int c=
5     while((c=atomic_inc(val))!=0) {
6         my_sleep_while(val==(c+1));
7     }
8 }
9
10 void unlock() {
11     val = 0;
12     my_wake();
13 }
```

Mutexy

- Mechanismus zámků v knihovně Pthreads
- Datový typ `pthread_mutex_t`.
- Inicializace `pthread_mutex_init`
(Inicializaci je vhodné provádět ještě před vytvořením vlákna).
- Zamykání/odemykání
  - `pthread_mutex_lock`
  - `pthread_mutex_unlock`
- Zrušení zámku `pthread_mutex_destroy`.

```
1 #include <stdio.h>
2 #include <pthread.h>
3 #include <unistd.h>
4
5 volatile int x=0;
6
7 pthread_mutex_t x_lock;
8
9 void *
10 foo(void *arg)
11 {
12     int i;
13     while(x == 0);
14     for(i = 0; i < 1000000; i++) {
15         pthread_mutex_lock(&x_lock);
16         x++;
17         pthread_mutex_unlock(&x_lock);
18     }
19     printf("%d\n", x);
20     return NULL;
21 }
```

```
1 int
2 main(void)
3 {
4     pthread_t t1, t2, t3;
5
6     pthread_mutex_init(&x_lock, NULL);
7     pthread_create(&t1, NULL, foo, NULL);
8     pthread_create(&t2, NULL, foo, NULL);
9     pthread_create(&t3, NULL, foo, NULL);
10    x=1;
11    pthread_join(t1, NULL);
12    pthread_join(t2, NULL);
13    pthread_join(t3, NULL);
14    pthread_mutex_destroy(&x_lock);
15    return 0;
16 }
```

- Výstup změněného programu:
  - 2424575
  - 2552907
  - 3000001
- Což je očekávaný výsledek

Zámky „bolí“

- Mějme tři varianty předchozího příkladu:

```
1 void foo(void *arg) {
2     int i;
3     while(x == 0);
4     for(i = 0; i < 100000000; i++)
5         x++;
6 }
```

```
1 void foo(void *arg) {
2     int i;
3     while(x == 0);
4     for(i = 0; i < 100000000; i++)
5         asm("lock_incl_%0" : : "m" (x));
6 }
```

```
1 void foo(void *arg) {
2     int i;
3     while(x == 0);
4     for(i = 0; i < 100000000; i++) {
5         pthread_mutex_lock(&x_lock);
6         x++;
7         pthread_mutex_unlock(&x_lock);
8     }
9 }
```

- Délky trvání jednotlivých variant (real time, 3 vlákna)
  - Bez zámku (nekorektní verze)
1.052sec
  - „Fast lock“ pomocí assembleru
5.716sec
  - pthread mutex
66.414sec

Big kernel lock vs. Spin locking

- Vlákna a procesy mohou mít velké množství zámků.
- Koncepce *Big kernel lock*
  - Pro všechny kritické sekce máme jeden společný zámek
  - Název pochází z koncepce Linux kernelu verze 2.0
  - Jednoduchá implementace
  - Může dojít k velkému omezení paralelismu
- Koncepce *Spin locking*
  - Pro každou kritickou sekci zvláštní zámek
  - Název pochází z koncepce Linux kernelu verze 2.4 a dalších
  - Složitější implementace
  - Omezení paralelismu je většinou minimální
  - Velké nebezpečí vzniku skrytých race conditions.
    - Některé kritické sekce mohou spolu dohromady tvořit další kritickou sekci.

Semaforey

- Mutexy řeší vzájemné vyloučení v kritických sekcích.
- Semaforey řeší synchronizaci úloh typu producent/konzument.
- Producent/konzument úloha:
  - Producent vyrábí
  - Konzument(i) spotřebovává
  - Problém synchronizace - konzument může spotřebovat nejvýše tolik, co producent vytvořil
  - Příklad:
    - Producent přidává objekty do fronty
    - Konzument odebírá objekty z fronty
    - Synchronizace: konzument může odebrat pouze, je-li fronta neprázdná, jinak má čekat.
    - Není vhodné čekat pomocí tzv. busy loop, tj. neustále zjišťovat stav front, vlákno zbytečně spotřebovává procesor.

Synchronizace s použitím busy loop

```
1 producer:
2
3     while( ) {
4         pridej prvek do fronty;
5     }
6
7 consumer:
8     while( ) {
9         /* busy loop */
10        while(fronta prazdna) nedelej nic;
11
12        odeber prvek z fronty
13    }
```

Semafor

- Semafor je synchronizovaný čítač.
- Producent čítač zvyšuje
- Konzument čítač snižuje
- Čítač nelze snížit k záporné hodnotě
- Pokus o snížení k záporné hodnotě zablokuje vlákno, dokud není čítač zvýšen.

- Rukojeť semaforu **sem_t**.
- Inicializace semaforu **sem_init()**
(Inicializaci je vhodné provádět před vytvořením vláken).
- Zvýšení hodnoty semaforu **sem_post()**.
- Snížení hodnoty semaforu a případně čekání na zvýšení jeho hodnoty **sem_wait()**.
- Zrušení semaforu **sem_destroy()**.

```
1 #include <semaphore.h>
2 #include <pthread.h>
3 #include <stdio.h>
4 #include <unistd.h>
5
6 sem_t sem;
7
8 int quit=0;
9
10 void *
11 producer(void *arg)
12 {
13     int i=0;
14     while(!quit) {
15         /* produce same data */
16         printf("Sending_data_%d\n",i++);
17         sem_post(&sem);
18     }
19 }
```



```
1 void *
2 consumer(void *arg)
3 {
4     int i=0;
5     while(!quit) {
6         /* wait for data */
7         sem_wait(&sem);
8         printf("Data_ready_%d\n",i++);
9         /* consume data */
10    }
11 }
12
13 int
14 main(void)
15 {
16     pthread_t p, c;
17
18     sem_init(&sem, 0, 0);
19     pthread_create(&c, NULL, consumer, NULL);
20     pthread_create(&p, NULL, producer, NULL);
21
22     sleep(1);
23     quit = 1;
24     pthread_join(c, NULL);
25     pthread_join(p, NULL);
26     sem_destroy(&sem);
27 }
```

Ukázka části výstupu programu

```
1 Sending data 0
2 Sending data 1
3 Sending data 2
4 Sending data 3
5 Sending data 4
6 Sending data 5
7 Sending data 6
8 Sending data 7
9 Data ready 0
10 Data ready 1
11 Data ready 2
12 Data ready 3
13 Data ready 4
14 Data ready 5
15 Data ready 6
16 Data ready 7
17 Sending data 8
18 Sending data 9
19 Sending data 10
```

Podmíněné proměnné

- Synchronizace pomocí podmínek:
  - A: Čekej na splnění podmínky
  - B: Oznam splnění podmínky

Podmíněné proměnné

- Základní rukojeť podmínky `pthread_cond_t`.
- Inicializace podmínky `pthread_cond_init()`.
- Čekání na podmínku `pthread_cond_wait()`.
- Signalizace splnění podmínky
  - `pthread_cond_signal()` – probudí alespoň jednoho čekatele.
  - `pthread_cond_broadcast()` – probudí všechny čekatele.
- Zrušení podmínky `pthread_cond_destroy()`.

```
1 #include <pthread.h>
2 #include <stdio.h>
3 #include <unistd.h>
4
5 pthread_cond_t condition;
6 pthread_mutex_t cond_lock;
7
8 void *
9 worker(void *arg)
10 {
11     pthread_mutex_lock(&cond_lock);
12     printf("Waiting_for_condition\n");
13     pthread_cond_wait(&condition, &cond_lock);
14     printf("Condition_true\n");
15     pthread_mutex_unlock(&cond_lock);
16     return NULL;
17 }
```

```
18 int
19 main(void)
20 {
21     pthread_t p;
22
23     pthread_mutex_init(&cond_lock, NULL);
24     pthread_cond_init(&condition, NULL);
25
26     pthread_create(&p, NULL, worker, NULL);
27
28     sleep(1);
29     printf("Signaling_condition\n");
30     pthread_mutex_lock(&cond_lock);
31     pthread_cond_signal(&condition);
32     pthread_mutex_unlock(&cond_lock);
33     printf("Condition_done\n");
34
35     pthread_join(p, NULL);
36     pthread_cond_destroy(&condition);
37     pthread_mutex_destroy(&cond_lock);
38     return 0;
39 }
```

RCU struktury

- Read-Copy-Update struktura
- Zbytečné zamykat každý přístup
- Zřejmě
  - Lze číst paralelně
  - Aktualizovat může jen jeden v době, kdy jiný nečte
  - Musíme zamykat pro čtení?
- RCU struktury jsou hojně využívány v jádru Linuxu

RCU struktury

- Využití RCU struktur
  - Aktualizace seznamů
  - Seznam lze paralelně číst
  - Seznam nelze paralelně aktualizovat
- Princip RCU
  - Čtení seznamu „běžným“ způsobem
  - Modifikace:
    - Zduplicování starého prvku seznamu (`malloc()`)
    - Modifikace duplikátu
    - Záměna původního prvku s duplikátem
    - Co s původním prvkem?

RCU struktury

- API RCU struktur:
  - `rcu_read_lock()`
  - `rcu_read_unlock()`
  - `synchronize_rcu()`
  - `rcu_assign_pointer()`
  - `rcu_dereference()`
  - `call_rcu()`

RCU struktury

- Koncepce RW-zámeků
- Lze držet několik zámků typu *read*
- Lze držet nejvýše jeden zámeček typu *write* pokud není držen žádný zámeček typu *read*
- Implementace v (nepreemptivním) jádře
  - `rcu_read_lock() { }`
  - `rcu_read_unlock() { }`
  - Write zámeček: `synchronize_rcu() { for_each_cpu(cpu) run_on_cpu(cpu); }`